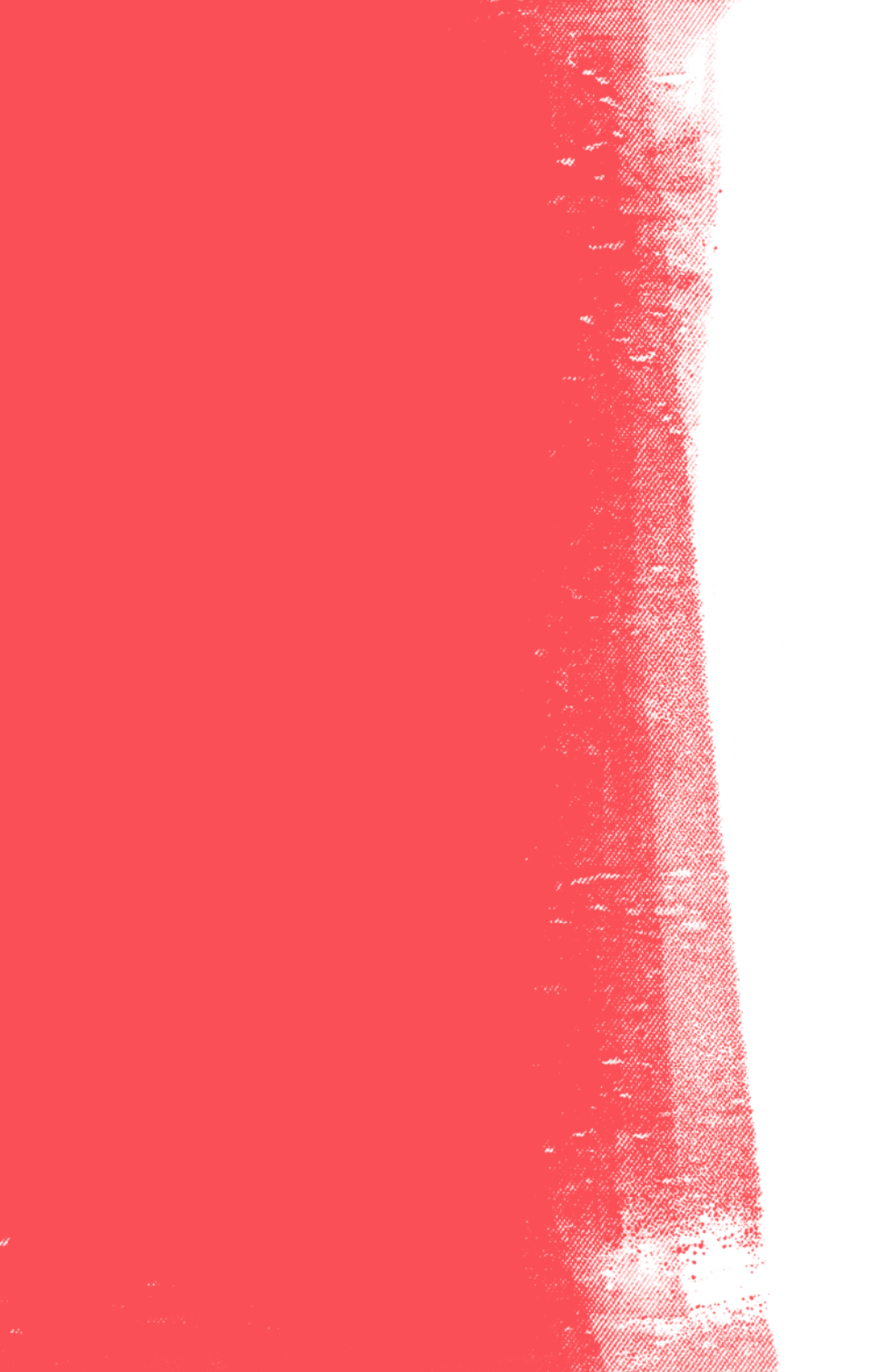


**ZEPTĚJ
SE**

DABLA

**MICHAL
URBA**

HOST



ZEPTEJ SE



DABLA

**MICHAL
URBA**

brno 2021

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR
a Nadace Český literární fond



© Michal Vrba, 2021
Cover illustration © Pavel Kadlec, 2021
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2021
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-0892-1 (PDF)
ISBN 978-80-275-0893-8 (ePUB)
ISBN 978-80-275-0894-5 (MobiPocket)

*Věnováno Hlušicím a Ústí nad Labem,
mým dvěma domovům*

*Všechny postavy a události v této knize jsou smyšlené.
Jakákoli podobnost se skutečnými — žijícími či mrtvými —
osobami je čistě náhodná.*

I.
**FRANTIŠEK
ZE ZAHRADNÍ CHATY**

1.

Dopolední červencové slunce rozpálilo stráž posetou chatkami zahradní kolonie. Město Ústí nad Labem dole v údolí zatím zůstávalo v jemně namodralém oparu, stejně jako hřeben Krušných hor v dálce. Někde v sousedství vlevo hrálo rádio a ozývaly se nepravidelné úderky sekyry ští-pající dříví. Dveře druhé chaty odshora se otevřely a na travnatou terasu vyšel starý hubený muž v trenýrkách, a zatímco se protahoval, pomalu pozoroval celé panoráma před sebou.

Plocha viditelné krajiny byla odsud, z vrchu kočkovského kopce, obrovská. Dva záhyby labského údolí, řeka zlehka se dotýkající středu města, velká část ústecké zastavby i s chemičkou a pletencem kolejí Západního nádraží, ale i půlkruhové věnce klišských vil, obepínající úpatí Střížáku. Dál vzadu Teplice, Krušné hory a České středohoří, Milešovka, Kletečná... A hned před ním pod zahradní kolonií krabice velkých sídlištních komplexů — Stříbrníků a hlavně rozlehlé Severní Terasy.

Sledoval hemžení mezi paneláky a pohledem vyprovodil každou jednotlivou postavičku, na kterou se zaměřil, dokud mu nezmizela někde za rohem. Napětí, které ho poslední dny provázelo, zatím nenabýlo na své obvyklé síle, a tak teď cítil jen smutek. Smutek těžký a tíživý.

Nikomu, nikomu z vás nemůžu pomoci, nemůžu vám pomoci. Protože mě neposloucháte. Nechcete a nemůžete chtít. Ale já to chápu. Necejtím zášť, to vůbec ne. Jen ten smutek. Obrovskej smutek, těžkej jak kříž na zádech

Kristovejch, vzpomněl si na formulaci, kterou v posledních letech slyšel v různých variacích mnohokrát.

Často nyní na tohle srovnání myslel.

Je to můj kříž. A já vás nezachráním. Alespoň jsem vás mohl připravit. Ne, nemohl, nesmysl, neexistuje způsob, jak... A i kdyby existoval způsob — dá se na něco takového připravit? Ani já sám to doteďka nedokázal... Ne, nezlobím se na vás. Asi bych si taky nevěřil, kdybych byl jako vy a někde slyšel sám sebe vyprávět, co vím. Je mi to líto, tolik líto, je mi vás líto! A všechno, co můžu dělat, je takhle si naříkat. A víc nic...

S tváří pokleslou náhlým pohnutím a žalem bez mrknutí sledoval, jak se na zastávce u křižovatky mezi paneláky scházejí lidé. Hlouček čekající na trolejbus, ženy a muži, pár dětí, několik důchodců. Kolmou ulicí se k nim blížil starý muž o holi. Kdo asi seš, chlape? Starej pán, táta, nejspíš dědeček neznámejch vnuků. Možná ne o moc starší než já. V tom divným víru svého života jsem úplně zapomněl, jak moc jsem sám zestárl. Zestárl jsem posledníma rokama a potom ještě jednou tak rychle za posledních čtrnáct dní. Ale i to už je docela jedno. Na věku nijak nezáleží. Na ničím věku, ani na mým. Teď už nezáleží na ničem, vůbec na ničem nezáleží! To je to nejhorší. Je to tak beznadějný a bere to sílu. Když se beznaděj stane skutečností v celém světě, nejen v hlavě, je to nepřenositelná zkušenost a strašnej pocit, kterej nikomu nevysvětlím. Protože to nejde vysvětlit. A proto vás můžu jen... litovat. A stejně — u mě je to jiný. Mně ještě na něčem malým, něčem bezvýznamným záleží. Mně jedinýmu může. Protože já to vím a jednu věc prostě chci ještě stihnout... a potom už na ničem záležet nebude ani v mém případě. Proto ještě vykonám všechno, co je potřeba, včetně Odchodu.

A nakonec i ten bude nejspíš zbytečnej. Snad to bude dobrý jen pro můj klid, než... než se stane to, o čem on mluví.

František se kousl do rtu, zkrřížil ruce na prošedivělé ptačí hrudi a ztěžka se nadechl. K zastávce přijel trolejbus, na chvíli zastavil, počkal i na starce o holi a potom se rozjel, na křižovatce zabočil a zmizel za rohem paneláku. Nespustil oči ze zastávky. Byla prázdná, jen jediná postava tam zůstala. Nějaký zrzavý chlapec se opíral o lampu a díval se nahoru jeho směrem, ale Františka na tu dálku ve spleti chat a zahrad vidět nemohl.

Zavřel oči. Pod víčky ucítil, že mu znovu vlhnou.

Je mi vás strašně líto. Je mi všeho moc líto. Ale už *nemám čas*... Dneska, čtrnáctýho července 2008, mě čeká nejtěžší den mého života. Asi bych si měl to datum zapamatovat. A přitom každý další nebude jednodušší, naopak. Ale první den je stejně jako první krok nejtěžší. Rozhodl jsem se a teď už necouvnu. Nikdy bych ten krok neudělal. Nikdy bych ze Společenství neodešel. Nebyl by důvod. A i kdyby — bál bych se ho udělat. Jindy by mě ten krok zabil nebo přinejmenším přivedl na několik měsíců do blázince. Víím, že se to už stalo. Sám jsem to viděl na vlastní oči. A slyšel. Od Roberta. Ale on měl tenkrát pochopitelnej důvod. Já nemůžu vysvětlit nic.

Robertovi zavolám hned potom, umínil si František, sedl si na hranu hliněné terasy a s rukama zapřenýma v trávě za sebou bezděky pohlédl směrem, kam za chvíli odjede. Svatyně je dole za kopcem, odsud není nic vidět. Někteří už tam jsou a chystají se, nevědí, že počtvrtý zažijou ten nepřijemnej okamžik, okamžik Odchodu.

Umyl se vedle chaty u kohoutku pod černou, asfaltem natřenou nádrží. Voda byla díky posledním rozpáleným

dnům teplá, téměř horká a tělo nijak neosvěžila. V dále nad německou stranou Krušných hor zahlédl malé obláčky, jejichž okraje barvilo slunce do růžova.

Přijde bouřka nebo aspoň liják, dnes nebo zejtra, to je jistý. Mám přeci chatu kousek pod meteorologickou stanicí, musím za ty léta něco vědět, naparoval se v duchu, ale ani taková hra haurovského přesvědčování sebe samého neodvedla jeho mysl daleko od *té věty*, kterou vysloví, ani od toho všeho, co ho v příštích hodinách čeká.

Vrátil se do chatky, oblékl si košili, plátěné kalhoty, před velkým stěpem zrcadla si pečlivě učesal krátké řídké šedivé vlasy. Chvilí ještě pozoroval svůj obličej v zrcadle.

Je to jen setkání s lidmi, nic víc. Je to jen setkání lidí, opakoval si v duchu.

Ta poslední myšlenka v něm znovu vyvolala temnou obavu, kterou se snažil potlačovat pečlivou přípravou. Pomalu a obřadně si u krku dopnul poslední knoflík košile, kterou měl na sobě poprvé od doby, kdy si ji koupil, z malého stolku vzal odřenou černou peněženku, podíval se do ní, ačkoli věděl, co v ní nalezne, zamkl chatku a poté i dole branku u cesty. U ní se ještě otočil a přehlédl zničenou zahradu, která i po čtrnácti dnech vypadala jako obrácená naruby, jako by se tím pohledem chtěl o něčem ujistit, a potom sešel k znovu se plnící zastávce na sídlišti.

Posadil se v trolejbusu docela dozadu. Bezděky si urovnával záhyby rukávů na košili a přemýšlel, kdy to všechno vlastně celé začalo. Bylo to mnohem hlouběji v minulosti, než si doposud dokázal připustit. V době, kdy ještě nebyl sám.

2.

Byl to nečekaný pád. A hned do černé propasti. Pád nekončí a ničím nezadržitelný. Zpětně si musel přiznat, že v něj do poslední chvíle nevěřil. Když té hluboké listopadové noci zazvonil telefon a on otevřel oči, napadlo ho — špatná zpráva! V noci vždycky zvoní telefon hlasitě jako kvílení sirény sanitky. Žena vedle něj se rozespale posadila a celá postel se pod její vahou zahoupala.

„Ježiš, kdo to sakra volá uprostřed noci?“

Čekal něco hrozného, týkajícího se rodiny, snad něco s otcem, ale ve sluchátku se ozval Karel z ústředí. Hlas měl nezvykle přidušený a nervózní.

„Ahoj, Franto! Nežlob se, že tě budím, ale musím ti něco říct. Mám z toho blbej pocit, aby se něco nesešlo. Víš, jak včera byli ty lidi na Národní? Hele, nevím, jak ti to... prostě... tady se něco děje. Sedím ještě v kanclu, čtu si svodky a vůbec se mi to nezdá. Něco se děje a je to hodně divný. Je mi jasný, že tam u vás na severu je dneska možná klid, ale stejně... Pomoz starýmu a dejte tam na to bacha. Víš, že radši volám nejdřív tobě, abys byl nachystanej, až to přijde i shora.“

„A co se děje, Karle? To kvůli tomu studentskému pochodu?“ zavrtěl údivem hlavou, jako by to volající mohl vidět. „Dyk jsou to pořád ty samý. Tak je umravněte jako vždycky. Je to stejný u nás na severu jako u vás v Praze. My máme ty naše podchycený, neboj. Vy toho máte holt víc. Nebo vo co jde? O nás neměj strach, já si to tady pohlídam, to se neboj.“

„Kéž bys měl pravdu, Franto, ale nelíbí se mi to. Mám echa z různých stran. Navíc se do toho serou komedianti. A ty študáci na Národní, zvládli jsme si je, ale asi až moc. Nevím, kdo a proč tohle schválil, ale věř mýmu čuchu... Nelíbí se mi to.“

„Kvůli nějakým študákům si děláš hlavu, Karle? Ty? A komedianti? Ty si zrovna maj na co stěžovat! Vždyť jsi slyšel Jakeše,“ napadl ho příklad, ale hned mu došlo, jak je nevhodný. Zrovna kazety s tajemníkovým projevem o umělcích byly mezi lidmi žádaným zbožím.

„To všechno vím, přeci. No, to je jedno,“ zadrmolil najednou Karel netrpělivě. „Prostě — dej nám tam na to pozor. Vím, že je na tebe spolehnutí. Tak čest, Franto!“

„Spolehni se. Čest!“ Položil sluchátko a vrátil se do poste.

Rozměrné tělo vedle něj se pohnulo.

„Kdo to volal?“

„Ále, Karel. Nic tak důležitýho, aby mi to bejval nemohl zavolat ráno. Spi.“

Zíral do stropu a přemýšlel. Usnout už se mu nepodařilo a ráno jel na úřad rozmrzelý z nevyspalosti. Ale rozmrzelost ho rychle přešla. Karel měl pravdu. Něco se dělo. A šlo to rychle. Slib Karlovi, že se postará, tak rychle vzal za své.

Nestihl zničit všechno, co zničit měl. Ani by to nešlo. Sled událostí byl rychlý a on dělal chyby. Neuměl si představit ty nikde nenapsané scénáře zvrátů, které se kolem něj děly. Nebyla na to připravená ani jedna ze stran, alespoň tady v Ústí. Obě věděly, že se něco takového možná stane, ale jak se při tom budou chovat, to si představit neuměly. A František do poslední chvíle nevěřil. Ani při tom dalším

divném telefonátu s Karlem, který najednou mluvil jinak, ve frázích, používal slova jako z *Rudého práva* o „nutnosti konsolidace“ a „směřování ke klidnému řešení nastalé situace“. Celý ten hovor byl bizarní. Jako by vedle Karla stál pracovník propagačního oddělení nebo jeho nadřízený soudruh... nebo jako by hovor byl odposlouchávaný a Karel se bál mluvit, aby neřekl něco, co by ho mohlo v budoucnu mrzet.

Ale mrzet před kým? Kdo jemu mohl hrozit? Po dvou či třech pitomostech, které mu Karel povšechně, ale přesto direktivním tónem vysvětloval, spolkl František okamžité otázky: „Co blbneš, Karle? Co mi to vyprávíš?“ i tu, která ho napadla ještě předtím, než zvedl sluchátko: „Karle, je všechno v hajzlu?“

Místo otázek jen naslouchal, pak pevně odvětil: „Provedu!“ a pomalu položil sluchátko na plastové plato aparátu.

A udělal chybu. Co nerozhodl náčelník Kusý, který náhle v té rozkotané době nebyl permanentně k zastižení, to musel rozhodnout sám. A do poslední chvíle věřil. To všechno se mu později vrátilo plnou vahou.

Skoro celý následující rok proběhl pro Františka jako v nějakém umrtvení. Přišli noví lidé a nové pokyny v duchu nových pořádků. On sám šel dolů hned. Uklidili ho a dali mu na krajské správě SNB administrativní pozici. Mimo hlavní budovu. Mimo práci, kterou jedinou uměl. A pak vyšel první článek.

Titulek zněl: *Říkali mu Rudej vztek!* A podtitulek vysvětloval: *Neuvěřitelné praktiky ústeckého vyšetřovatele očima jeho oběti.*

To se místnímu pisálkovi ozval Wajda, kterého František kdysi vyšetřoval jako úplně prvního. A novinář Ramza, léta letoucí devótně stepující dole na vrátnici, léta poklonkující a píšící jen to, co mu s Kusým sami schválili, se chytil šance. V článku udělal z vyšetřovatele Horáka sadistu, který využíval výsledky pro svoji zvrácenou potěchu. Taková lež Františkem tak zacloumala, že zprvu uvažoval o tom, že se bude nařčení veřejně bránit. Avšak článek měl silný ohlas nejen u veřejnosti, ale i u jeho nových nadřízených. Byla to pro něho další velká rána, neboť tentokrát od něj dali ruce pryč úplně všichni. Nikdo se nechtěl svézt tímhle vlakem do pekel s ním. Ostatní zůstali mlčky schovaní, Karel (kdoví kde mu byl tou dobou konec!), spolupracovníci, všichni. Nebo se svezli na vlně nových pořádků v soukromé i státní sféře. On byl vždycky solitér a i nyní v časech nedobrých zůstal úplně sám. Než kauza prosákla i do celostátních novin, zmizel z úřadu „zadním vchodem“. Bylo mu naznačeno, že než se všechno prošetří, bude pro něj nejlepší stáhnout se do ústraní. Že po očištění se bude moci třeba... Ale ne, už tehdy bylo jasné, že se nevrátí. Nebyl dočasně postaven mimo službu, nýbrž definitivně propuštěn.

V článku z celostátních novin už citovali anonymní, ovšem dobře obeznámený zdroj z prostředí vyšetřovatelů, který Horákovu řádění potvrzoval. Vytáhli i případ Adama Zahradníčka a přisoudili Františkovi podíl na jeho sebevraždě. Nějaký jeho bývalý spolubydlící z kolejí, skrytý pod přezdívkou Chema, poslal do redakce dopis, v němž psal o Adamově rozpoložení po návratu z výsledku, kde ho měl Horák sofistickým způsobem mučit. František seděl doma a civěl do zdi. Jako by to byla ta nejdůležitější

věc, dlouhé hodiny přemýšlel nad tím, jestli to mluvil Zach, který na rozdíl od něho na krajské správě zůstal bez úhony, stejně jako zhruba třetina jejich sboru. Mohl to být stejně dobře kdokoli jiný, od Cihláře až po Bergera, možná sám odvolaný náčelník Kusý, dokonce klidně mohla žvanit i Kánská. Seděl a nemohl na to přijít. Zprvu si proto nevyšiml ohromné změny, která se udála s jeho ženou Lenkou. Pro něho samotného to všechno bylo jako náraz do zdi, ale ona, která dosud žila v bavlnce nevědomosti, v bavlnce manželova dobrého postavení a ve všeobecné vážnosti okolí, byla od počátku novou situací vykořeněná a zničená.

Nějaký čas si toho kvůli vlastnímu nepochopení, vzteku i bolesti nevyšiml. A jeho ženu to zatím zlomilo. Zažila první veřejné dehonestace v jejich čtvrti. Zprvu šlo o sem tam zaslechnutou uštěpačnou poznámku, pronesenou ovšem tak, aby ji určitě nepřeslechla — v obchodě, na ulici, na poště. Později se přidalo anonymní vyhrožování zúčtováním, nápis na chodníku před jejich domem, rozbité okno, řeči o soudech. Nejvíce ji zlomil výsměch mířený na děti a pak také postoj některých sousedů jejich vily na Klíši, kteří se k nim najednou otočili zády. A když se odstěhovala Veronika, Lenčina velká kamarádka, šlo to s ní z kopce ještě rychleji.

Sám toho měl dost. Noviny a jeho fotka v nich udělaly své. Najednou tu bylo osočování od cizích lidí na ulici, sprostoty od těch, se kterými bylo dřív pod jeho důstojnost mluvit. Kdejaká vypitá mánička, která neměla o ničem ani ánung, na něj teď pokřikovala přes ulici. Nikdo jej ovšem nikdy fyzicky nenapadl, na to si netroufli. Snad je odrazoval Rudej vztek, přezdívkou i vyšetřovací metoda, o které se dočetli v článkách. Humbuk kolem novin časem utichl,

ale vše bylo nenávratně zborceno a jeho hlas na obhajobu nikdy nezazněl. I tak by si tehdy František nebyl schopen přiznat sebemenší vinu. A i kdyby byl nakrásně ochoten uznat cokoli z toho, co mu předhazovali, nikdo o to nestál. Na možné pokání nebyl čas, když se cítil zrazený známými i neznámými.

Nějaký čas bral prášky. Nezabíraly, a když, tak jen k zblbnutí. Dávkovala mu je žena. Tenkrát ještě nevěděl, že si z nich sama ubírá. Jejich vedlejší účinky se u ní projevíly silněji než u Františka. Časem u Lenky propukla paranoia. Každý jí chtěl ublížit, nebo jejich dětem. Začala slovně napadat lidi, které potkávala v obchodě nebo na ulici. Obviňovala je, že ji pozorují. „Co ještě chcete?“ řvala na ně do ochraptění jednou před obchodem na Hvězdě, největší křižovatce na Klíši. O tomhle všem se František dozvídal se zpožděním. Vlastně ani neměl od koho. On sám byl paralyzovaný a trávil čas v pracovním přemítání nad stylizací svých budoucích obhajob. Nakonec mu jeden ze starších sousedů, Ducháček, který bydlel ve svahu o tři domy nad nimi, klidně a tichým hlasem řekl, co se na Hvězdě stalo. Tehdy mu František odsekl, ať si dědek hledí svého.

Že Lenku neodlifrovali rovnou do blázince, způsobilo jen Františkovo jméno. Díky své bývalé síle stále ještě dokázalo otevřít některé dveře, dokonce i u nich ve sboru, který byl společenskou změnou značně otřesený. Přesto po dalším takovém incidentu, kdy lidé na místo zavolali i hlídku, zatelefonoval k nim domů jeden známý, který byl hodností uprostřed sboru, takže se ho změny doposud nedotkly. Aby prý se svou ženou něco udělal. Řekl mu to až poté, co se předpisově ohlásil a poníženě se omluvil za vyrušení. Zvyk se těžko lámal.

A potom začaly chodit ty anonymní dopisy. Lenka přestala jíst a za měsíc shodila skoro dvacet kilo. Pak měla asi týdenní prozření, které nejspíš způsobila návštěva odstěhované kamarádky, a tím události nabraly rychlý spád. Nakonec i s dětmi, desetiletou Věrkou a prvňákem Honzou, odjela ke svým rodičům do Býchor, malé vesnice u Kolína. Předcházela tomu velká hádka i zlá roztržka přímo při odjezdu.

Přestěhování Lence pomohlo. Návrat domů na ni zapůsobil jako živá voda. Doktor to sice Františkovi později u piva vyvracel, že takový útlum nemoci, vyvolaný jen změnou prostředí v tak pokročilé fázi, v jaké se Lenka nacházela, není možný. Ale stalo se a zapůsobilo zázračně, když z místa zániku pohodlného života zmizela do místa svého mládí. Žena ambulantně docházela do ordinace doktora Raisicha v Kolíně a hlavně jeho přičiněním se mohla věnovat dětem, které to samy potřebovaly jako sůl. I pro ně to bylo velice těžké. František si vlastně ani nepamatoval na to, co jeho děti v tu dobu dělaly, jak nesly ten neklid a ruch, který se kolem nich rozpoutal. Dlouho si ničeho nevšiml ani u ženy, co teprve potom u dětí.

Zůstal sám. Odstěhovat se za ženou a dětmi nechtěl a ani nemohl. Stačilo by mu být jen někde poblíž, třeba v Kolíně, ale tolik rozumu ještě měl, že nechtěl znovu zaměřit pozornost lidí na svou rodinu. A taky se nechtěl vzdát. Navíc tu byla vila, kterou celou přetvořil k obrazu svému. I tenhle boj ale nakonec prohrál, byl ostatně ztracený od začátku. Vyhodili ho nejen od bezpečnosti, ale nakonec v rámci restitucí i z vily. Odstěhoval se do garsonky na Severní Terasě. Nikde nepracoval a žil z toho, co si odvezl z majetku vily a prodal. K tomu dostával malou

výsluhu, neboť jeho odchod byl vyřešen dohodou. Ti, kteří se celou dobu skrývali za jeho zády, oblékli nové kabáty. A on byl dál za obětního beránka sboru. Žádnou možnost jakkoli se hájit, třeba v tisku, nikdy nedostal. Trápil se tím a užíral ještě dlouho.

„Tak i ty, hajzle?!“ chtěl vykřiknout na referenta archivu složek, kterého potkal u hotelu Vladimír a který si před ním odplivl. Ale nakonec František jen zkrivil tvář do chabé imitace úsměvu. Časem to celé začalo utichat. Uběhly další dva roky. Zájem o něj, alespoň ten veřejný, byl pryč. Nikoho už nezajímal. Zbyla jen vyšetřovací komise, která se nakonec k ničemu pořádně nedobrala a sama zmizela, rozpuštěna v turbulencích nové doby plné starých známostí. Někdo nad ním nejspíš přece jenom podržel ochrannou ruku, aby sám nebyl kompromitován. Kdo tím neznámým zachráncem byl, František netušil.

V té době zajel na návštěvu své rodiny do Býchor. Snažil se je v tom svém osobním bezčasní příležitostně krátce navštěvovat, pokud to šlo. Žena se už docela změnila. Chovala se k němu chladně a odměřeně. Když jí v kuchyni řekl o definitivní ztrátě vily, zeptala se ho se zlobnou lhostejností: „A co jako teď hodláš dělat? Já se odsud rozhodně nehnu a moje děti taky ne! A tím myslím odsud!“ ukázala prstem na béžové lino na podlaze v kuchyni rodičů. Najednou byla podivně na koni, využila jeho momentální slabosti a domácího prostředí. Sama jistě nejlépe věděla, že dřív by řekl slovo a ona by poslechla. Takhle byla pánem situace a zřejmě i naočkovaná rodiči, takže se s ní nedalo rozumně mluvit. Rozloučil se s dětmi a ještě týž den se skloněnou hlavou odjel zpátky.

Začal pít.

Do té doby občas jen zašel na pivo s Vráťou, štamgastem z Chaloupky, kterého znal z dřívějšíka. Měl na starosti ústeckou čističku a byl to samorost, kterému bylo jedno, co se kolem Františka rozvířilo a kým byl v dřívějších dobách. Jednou ale František zjistil, že se mu Vráťa za zády před ostatními hosty vysmíval. Chodil pak raději sám a do jiných hospod. Zpočátku mu pokaždé, když se opil, bylo tak špatně, že několik dní nemohl v pití pokračovat. I kdyby se chtěl upít, nešlo to. Přesto se snažil své tělo zlomit, zvracel, probouzel se zbrocený ledovým potem — a pil dál. Několikrát ho zbili, ne proto, kým byl, ale pro jeho opilecká alotria, až po jednom krvavém napadení začal raději zůstat v garsonce s lahví nebo chodil pít do přírody, na louky nad Doběticemi. Několikrát ho tam ráno někdo našel spát v trávě a cloumal jím v domnění, že se mu cosi přihodilo, nebo že je dokonce mrtvý.

Postupně propil skoro všechno, co mu zbylo. Vzali ho jako nočního vrátného ve Spolchemii, ale stačilo několik extempore s vedoucím a pár pozdních příchodů a byl zase bez práce. Zatímco někteří spolupracovníci tuhle dobu přetrpěli ve skrytu, nebo se naopak vystavovali s falešnými odkazy na svůj „tajný boj s režimem“, případně začali podnikat ve všem možném (blízkost hranic s Německem k tomu ostatně přímo vybízela), on se propadal, až... až nakonec málem skončil jako možná první ústecký bezdomovec.

Od života na ulici ho zachránila světlá chvílka zbytku rozvahy několik měsíců předtím, než se propadl docela na dno. Prodal garsonku a za část peněz, které nestihl propít, si koupil polorozpadlou chatku v zahradní kolonii na Kočkově a tu postupně opravil do obyvatelného stavu.

Zbytek peněz z prodeje garsonky poslal do Býchor, ale peníze se vrátily zpátky s přípisem, že o ně nikdo nestojí.

Během několika dalších let se stal docela jiným člověkem. Zestárl ve tváři i po těle, zhubl o třicet kilo, nosil plnovous. A co bylo pro jeho proměnu zásadní — už ho nikdo nepoznával. Postupně se stal uzavřeným a samotářským člověkem. Přivydělával si na stavbách, sbíral železo a u popelnic papír. Nikdy ale nežebral, snad jen výjimečně v opilosti v hospodách o pivo nebo rum. Každé dopoledne jel nejdřív s károu s plastovými barely pro vodu k veřejné pumpě u rozcestí a pak k lesu, kde sbíral klestí, aby si nadělal zásoby vyschlého, málo vydatného dřeva. Nikdy ale nemohl nasbírat dost na celou zimu. Papundeklová chatka rychle stydla. Večery proto trávil v blízké hospodě u jednoho nebo dvou piv a nějakého „ohříváčku“ k tomu, to když ho Františkovi někdo stejně opilý objednal za to, že trpně poslouchal jeho blábolení. Potom se ploužil domů do chaty a tam podpálil pár klacíků, které sotva rozehrály kamínka, a schoulil se pod vrstvu špinavých svetrů a spacáků.

Na nový start už bylo pozdě. Z takového bahna se bez pomoci vyhrabat nedokázal a ani nechtěl. V odpadcích občas našel vyhozené knihy a v nich našel zálibu. Obložil si těmi knihami stěny a zmenšil si už tak malý prostor chatky. Sloužily nejen k četbě, ale i jako izolace. A také jako zdroj peněz ze sběrných dvorů. To když bylo nejhůř. Pití, přežíravá samota, zmatená a nahodilá četba nesourodých knih, to vše napomáhalo proměně v někoho zcela jiného. Utápěl se a klesal stále hlouběji. A všechno si to částečně uvědomoval — z mocného muže v nejlepších letech, z šedé eminence tohoto města a možná i kraje, se stala nepotřebná, přesto návštěvníky hospod občas udivující přechytralá troska

na okraji společnosti. Znalosti nabyté z knih přeměňoval v nepochopitelný mišmaš nesmyslně pospojovaného blekotání. Byl pouliční a hospodskou figurkou, vysmívanou, zavrhovanou, odstrkovanou, bitou a občas i okrádanou o to, co mu zbylo po kapsách. Plesnivý dědek, na kterého bez obav plivali pubertáci, když ho objevili spícího na lavičce v parku na Severní Terase, to když nedošel domů.

Nemělo to východisko. A přece se nakonec stal zázrak a on jej — navzdory veškeré své racionalitě — za zázrak považoval. Tedy přesněji — celé roky to za zázrak považoval. Až donedávna...

Potkal Pastora.

3.

Seděl tenkrát na lavičce u autobusového nádraží, vedle sebe igelitky, a byl naštvaný.

Celý den spolu s dalšími brigádníky, studenty zdejší pedagogické fakulty, oklepával kladívkem staré vnitřní omítky činžovního domu v rekonstrukci. Do chodby v patře, kde právě pracovali, najednou vběhl dobrman s velkým zeleným obojkem. Všechny je očíchal a zrovna do něho ryl čumákem silou celého těla, až František ustoupil do rohu a vyděšeně se rozhlížel po nějaké záchraně. Tolik pachů, které na něm ze života na ulici ulpěly, musely psa zaujmout. Vzápětí se objevil stavbyvedoucí a za ním štíhlý mladý muž v bílém roláku s úzkou černou šálou. Přezíravý pohled mladíka se zastavil na něm.

„Fuj, Rocky! K noze! Co tady dělá ten bezdřák?“ obrátil se vztekle na nervózního stavbyvedoucího. „Říkal jsem vám už několikrát, že chci jen studenty!“ vyštěkl úsečně k chlapovi, který by mohl být jeho tátou.

„Ten už tady makal dřív,“ omluvně zablekotal stavbyvedoucí a dodal: „Je pracovítej... svý udělá.“

„To je mi ale úplně jedno! Já potom nebudu platit prachy navíc za deratizátora! Kurva, chlape, vyhoď ho před můj barák, nebo poletíš místo něho!“

Dobrman jako by pochopil, o čem jeho pán mluví, otočil hlavu ke stavbyvedoucímu, zavrčel a vyčkával na pokyn majitele domu.

Ten zasupěl: „Tak!? Já to opakovat nebudu!? Ať už je venku, doprdele!“

„Tak slyšel jste?“ pobídl Františka vyděšený vedoucí.

„A co peníze? Dělán tady tři dny!“ stáhl František vzpurně rty.

„Tři dny mi tady smrdíš?“ zdvihl rozčileně obočí mladík v bílém roláku. „Nasrat! Ty vole, mazej, než tě Rocky vynese v zubech. Doprdele, co si myslíš? Máš snad nějakou smlouvu? Nemáš! Tak vypadni vocaď, ať už tě tady nevidím!“

Studenti nerozhodně postávali okolo a zvědavě sledovali konflikt.

Nejraději by po něm hodil kladívko, které svíral v ruce. Pes jako by to vycítil a znovu temně zavrčel. O důstojnost nešlo, tu František ztratil už dávno a zkušenost ulice mu velela sklopit hlavu, ale teď mu šlo o těch pár stovek, bez kterých budou další dny těžké.

„Děláte si legraci? Tenhle člověk tady s náma pracoval, tak mu nejdřív zaplaťte, jestli ho chcete vyhodit!“

Všichni se překvapeně otočili k podsaditému obrýlenému chlapci s bradkou. Ten klidně hleděl na zaskočeného majitele, svého skoro vrstevníka.

„Cos to řek?“ zeptal se majitel výhrůžně, ale překvapen drzostí chvíli lapal po dechu, otočil se na bezradně se tvářícího stavbyvedoucího a pak komisičně spustil: „Toho jste sem přitáhnul taky vy?“

„Ne, já jsem tady přes studentskou burzu práce,“ odpověděl za mistra klidně hoch s bradkou, „a vy tomuhle pánovi nejdřív zaplatíte, co máte.“

„Nebo co? Co si vůbec myslíš, ty debile? Ty taky zmiz a už se tady zejtra neukazuj!“ přivřel nenávistně oči mladý podnikatel. Františkovi připadal směšný, ale šlo mu o ty peníze, a tak se skloněnou hlavou jen kose sledoval, jak se situace vyvine.

Potlačena byla jeho tvrdost, nepoddajnost zděděná z hlušického sedláckého rodu, pryč byla jeho silná povaha. Nebyl už Horák a vytratil se i Rudej vztek, nic z jeho starého života mu nebylo v současném světě k použití, pokud nechtěl padnout rozbitý na dlažbu, jako tolikrát v počátcích svého „druhého“ života, kdy ještě kolem sebe dokázal v opilosti kopat. Z toho nezbylo nic. Teď mu záleželo jen na tom, aby měl klid, svoji chatu a nějaké peníze na přežívání. Proti tomu hajzlíkovi nemohl dělat nic. I pro to vědomí jasné převahy druhé strany teď po celou dobu sporu mlčel. Těch pár pokusů z počátku života na ulici, kdy se snažil bojovat za svou důstojnost, ho stálo několik zubů a spoustu šrámů nejen na těle.

Hoch s bradkou se napřímil a mluvil s klidnou, ale důraznou věcností: „Tak nejdřív — netykáme si... Já tady

nemusím dělat za každou cenu, když vidím to jednání. Stejně jsem tu měl bejt dneska naposledy. Tak na to seru už teď,“ pustil kladívko na zem, „napíšu si jen čtyři hodiny. Ale tomuhle pánovi zaplatíte, co máte.“

Majitel domu nahrbil hubená ramena jako nějaký zápasník, ale i to působilo směšně, nebýt vrčícího dobrmana vedle jeho nohy.

„Jak to se mnou mluvíš?!“

Ale kluk na něj beze slova pevně hleděl a pak pomalu pronesl: „Jak si zasluhujete. Vlastně ne, slušnějc, než si zasluhujete. Nebo když si teda tykáme — jak si zasluhuješ, kreténe!“

Majitel zkoprněl, ale student nepovolil a pohledem plným špatně potlačovaného vzteku si ho dál měřil. Majitel stiskl zuby, ale potom se otočil ke svému poskokovi stavbyvedoucímu.

„To je vaše práce! Tohle já tady odmítám řešit! Co to sem taháte? K čemu tady jste? Já se tady nebudu dohadovat s kdejakou špínou! Napište mu do listu čtyři hodiny a zavolejte na burzu a zjebáte je za to, koho mi to sem natáhli. Tenhle si už nikde ani neškrtnete! Rozumíte?“

Sáhl do zadní kapsy značkových džín a vytáhl objemnou koženou peněženku. Vytáhl pětistovku a hodil ji před sebe na podlahu pokrytou sutí. Dobrman to pochopil jako pánovu hru a vrhl se k bankovce.

„Rocky, fuj!“ chytil ho páníček za obojek a táhl chodbou ke schodišti do dalšího patra.

Ocásek stavbyvedoucí se vzpamatoval a rozčileně na Františka vykřikl: „Vem si to a zmiz! A ty taky!“ houkl na chlapce s rukama v kapsách. „Na tu burzu zavolám, to si piš,“ zasyčel a odcupital za majitelem domu.

Ostatní studenti, bylo jich asi sedm, se po sobě dívali, dva se na sebe připitoměle usmáli, ale pak se všichni postupně vrátili k monotónnímu ťukání do zdí.

František zvedl bankovku a spolu s hochem sešli dolů. V provizorní šatně si vzal své igelitky a velkými vchodovými dveřmi vyšli ven. Vedle chodníku stál nablýskaný černý bavorák.

„Tak se mějte,“ pokrčil rameny student.

Než udělal první kroky na opačnou stranu směrem ke kolejím na Klíši, František na něho zavolał: „Děkuju vám, pane! Opravdu, moc děkuju!“

Kluk se k němu otočil a vzteklým, přesto lhostejně smířlivým tónem odsekl: „Není za co. Kurva, vosum stovek v hajzlu! Mně jste volnej, ale nemám rád takovýhle zmrdíčky. Kdyby tam neměl toho čokla, tak mu ji narvu.“

Odplivl si a šel pryč.

František seděl na lavičce a mezi koleny drtil dlaně o sebe. Pětistovka! Jen pětistovka! Mělo to bejt třikrát víc! A k tomu hledání nový práce!

A ten kluk — člověk se naděje nějaký opory, a pak se ukáže, že mu na mně vůbec nezáleželo. Ale vlastně — proč by mělo? František se za tu lhostejnost na kluka nezlobil. Koneckonců byl zvyklý, že už nikam nepatří a nikdo o něj nestojí. Ale přesto cítil něco na způsob zklamání. Už nebylo tak silné jako dřív, zvykl si na to. Byla to jen nepatrná epizoda každodenních bojů o holé živobytí.

Někdo se posadil na lavičku vedle něj. O něco mladší, snad padesátiletý důstojný muž s pečlivě ulíznutými bílými vlasy, sedící trochu prkenně. František ho letmo

přehlédl, zachytil mužův krátký úsměv a dál zíral pod nohy na zaplivaný chodník.

Pětistovka! Do háje! Když budu šetřit, víc jak tejdennedám...

Sáhl do kapsy pro tabák a papírky a začal si balit cigáro. Sirky položil vedle sebe. Ubalil si cigaretu, tabák schoval do kapsy blůzy a chystal se sáhnout po sirkách. V tom okamžiku mu před očima zablesklo světlo a drobný plamínek se přibližoval ke konci papírového válečku v jeho ústech. Bělovlasý muž mu připaloval s mírným úsměvem cigaretu jeho vlastními sirkami.

Tak se seznámil s Pastorem.

4.

Nikdy v Boha nevěřil a neuvěřil v něj docela ani nikdy později. Nevěřil ani předtím těm „pokrokovým“ teoriím, které do sebe musel v mládí vstřebávat, aby měl šanci postupovat výš. Pouze pragmaticky opakoval, co se od něj požadovalo. Toužil jen dosáhnout svého. Stoupat výš a výš — znalosti a přihlášení se k myšlenkám Lenina, Marxe a dalších pro něj bylo jen prostředkem, ničím víc. Ostatně v silových složkách bezpečnostního sboru je stejně nebylo jak prakticky použít, byly jen štítem, nutným balastem. A podle toho, co poznal na školeních, v kroužku kolegů na chodbě, nebo dokonce při výjezdních večírcích, ideový obsah veškerých komunistických nauk byl pro každého jen nástrojem. Teorie

nikoho u sboru nezajímala, jen se skrz ni navzájem hlídali, používali ji v projevech, v dopisech, v hlášeních jako předmluvu a doslov. Ale jinak se jejich životů nijak nedotýkala.

Teorie byly Františkovi dle vlastních slov k hovnu.

Co se týkalo Boha, nezajímal ho ani tenkrát, ani teď. Občas se sice v nesourodé směsici knih, které si přitáhl do chaty, objevila i nějaká duchovní literatura, ale ta ho zajímala jen do té míry, pokud nějak souvisela s historií. O té četl rád, ale ustavičným pitím se mu všechno zamotávalo do podivného tvaru, zapomínal souvislosti a ze zlomků, jež se mu sem tam vynořily z paměti, si vytvářel bizarní změť, které rozuměl jen on sám a možná ani to ne.

S Pastorem nepřišlo osvícení ani se ho nedotklo nic, co se týkalo těch řečí o Bohu. To, čím si ho Pastor získal, byla jen možnost někam znovu patřit. Nikdo jiný mu nic podobného nenabídl. Nikdo mu nenabídl... společnost. Byl už starý, bez přátel, bez rodiny — a najednou o něj kdosi stál. Někdo se o něho zajímal a naslouchal mu. A stačil záchvěv zájmu o jeho osud a pochopení, kterého se mu nedostalo po dlouhá léta. Nikdy nepřestal být Pastorovi vděčný a nikdy nepochyboval o upřímnosti ostatních, které potkal a kteří s ním mluvili jako se sobě rovným. Ano, s rovným, protože to stačilo. Právě a jedině to prolomilo hradbu, za kterou František zůstával po léta skryt.

A Pastor o jeho vztahu k duchovním věcem jistě také věděl. Věděl to od začátku. Nemohl u něj nepozorovat absolutní absenci duchovna. František tak uvěřil jen ve Společenství, v ten jemu dosud neznámý druh pochopení a vlídnosti. Nepřišlo to hned, ale o to silnější ten pocit byl, když v něj konečně uvěřil a propadl mu. A to stačilo. Oběma stranám... Koneckonců, František potkal

ve Společenství hned několik lidí, kterým se revolucí zhroutil svět, byť ne tak do základů jako jemu. Ve Společenství naši pochopení a zároveň řád.

Pastor na Františka netlačil. Z rozhovoru na lavičce ještě nevzešla ani první návštěva Svatyně. Ostatně František by se nejspíš ani nenechal k ničemu tlačit, minimálně z naučené nedůvěřivosti. A tak si jen povšechně povídali a bělovlasý muž, o kterém František netušil, kým je, ho pozval na oběd do nedalekého bufetu. I ten by možná odmítl, ale po nečekané ztrátě zdroje peněz byl ochoten přijmout cokoli. A koneckonců šlo jen o gulášovou polévku a klobásu v řeznictví U Slavíků, nic jiného než přijmout pozvání po něm ten zvláštní chlap ani nechtěl.

Pár podobnejch, hodnejch bláznů jsem už za ty léta na ulici zažil, pomyslel si, když kráčeli přes Mírové náměstí k řeznictví, třeba z něho něco kápne! A cestou odhadoval, do jaké skupiny nečekaných donátorů bude patřit tenhle. Celkový projev Pastorův, to byla mírnost a vlídnost. Zeptal se Františka na jméno, sám si nic k jídlu nedal, a pak už jen naslouchal, jak starý muž mezi srkavými sousty gulášovky rozpráví, naslouchal jeho steskům na život na ulici, přisvědčoval, když mu František vyprávěl čerstvý zážitek ze stavby, ale nepřisvědčoval zase až tak silně, aby v něm vzbudil navyklou předsunutou ostražitost, podobnou ostražitosti týraného dítěte. Pastor byl odzbrojujícím způsobem přirozený. Nad žádnou informací stran Františkova života se nepozastavil, dokonce ani při zmínce o pití nenakrabil čelo.

Pak pomalu, tiše, a přece zvučně znělým hlasem promluvil: „Každý hledáme, jak se s tímhle hrozným světem vyrovnat. Vlastně se vám, Františku, ani nedivím. Dostat se do takového prostředí... a bez opory... třeba bych pil

jako vy. A taky — jakou jinou možnost vám takhle společnost nabídla? Nezlobte se, že to takhle říkám, ale tahle doba jen podráždí lidem nohy.“ Mluvil měkce a ten hlas byl navíc vlídný, klidný a vyrovnaný. Jeho tmavohnědé oči ten klid a vyrovnanost ještě podtrhovaly. Františkův odhad byl v koncích. Nevěděl, kam si má toho muže zařadit. Na jednu stranu mluvil učeně a vykal mu, na druhou stranu se nepohoršil nad ničím, když hovor mimovolně zavedl k podrobnostem týkajícím se života na ulici.

A tak František mluvil i poté, co mu muž došel k okýnku pro dalšího lahváče. Až ho náhle samotného zarazilo, když si uvědomil, jak samovolně a s nerozvážnou lehkostí vypráví cizímu člověku o svém soukromí. Zastavil se proto skoro v půli věty a jindy by se byl zeptal: A co vy jste zač?, ale teď se neodvážil. Nevěděl proč, i když ho to začínalo čím dál víc zajímat. Bělovlasý muž seděl na plastové židli naproti němu s rukama způsobně položenýma na zkřížených nohou a mírně se usmíval. Mluvili spolu dalších dvacet minut, tedy František mluvil a muž přisvědčoval, až se konečně omluvil, že už bohužel musí jít.

„Chtěl bych vás o něco poprosit,“ pronesl muž vážně, když vstával od plastového kruhového stolu. „Udělalo by mi radost, kdybych vám mohl pomoci... Třeba najít vám nějaké nenáročné místo, abyste si přivydělal. Nezlobil byste se?“ A když František překvapeně přikývl, dodal: „Můžeme se potkat pozítří? Třeba zase tady? Zkusím pro vás něco udělat. Můžu?“

Po dalších dvou setkáních František souhlasil, že se příště sejdou na zastávce ve Všebořicích, ústecké čtvrti ležící podél výpadovky na Chlumeck a Teplice. Od zastávky to bylo jen kousek ke Svatyni.